

RAYMOND RADIGUET se naște la 18 iunie 1903, la Saint-Maur, lângă Paris. Deși câștigă o bursă la un liceu renumit, tânărul își va încheia studiile în particular. Tot acum Raymond începe și o viață boemă, frecventează aceleași locuri ca și pictorii Picasso și Modigliani. Se împrietenește cu Jean Cocteau, împreună cu care va edita revista avangardistă *Le Coq*, publicație la care au colaborat Paul Morand și Tristan Tzara. În același an, 1920, îi apare și prima plachetă de poezie *Les joues en feu*. Un an mai târziu, tânărul începe să lucreze la primul său roman, *Le diable au corps* (Neastâmpăr).

Schimbându-și radical stilul de viață, va scrie febril al doilea roman, *Le bal du comte d'Orgel* (*Bal la contele d'Orgel*). Se îmbolnăvește, însă, de febră tifoidă și moare pe 12 decembrie, la douăzeci de ani.

Bal la contele d'Orgel apare postum, în 1924, iar, în prefața romanului, Jean Cocteau evocă moartea tânărului prieten:

„Ascultă, îmi spune, ascultă un lucru teribil. În trei zile voi fi împușcat de soldații Domnului.“ Cum de-abia îmi țineam plânsul născoceam lămuriri contradictorii. „Lămuririle dumneavoastră, continuă el, sunt mai puțin bune ca ale mele. Ordinul e dat. Am auzit ordinul.“

Raymond
Radiguet

Bal la contele d'Orgel

Traducere
din limba franceză
de Demostene Botez

Redactor: Gabriel-Florin Matei
Tehnoredactor: Denisa Becheru
Design copertă: High Contrast
Foto copertă: © Claudiu Isopescul
DTP copertă: Alina Adăscăliței

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
RADIGUET, RAYMOND

Bal la contele d'Orgel / Raymond Radiguet; trad.:

Demostene Botez. – București : Art, 2007

ISBN 978-973-124-044-2

I. Botez, Demostene (trad.)

821.133.3-31=135.1

Raymond Radiguet

Le bal du comte d'Orgel, 1924

© GRUPUL EDITORIAL ART, 2007, pentru prezenta ediție

Tipărit la C.N.I. „Coresi” S.A.

Frământările unei inimi ca cea a contesei d'Orgel sunt din alte timpuri? Un asemenea amestec de datorie și de moliciune va părea poate, în zilele noastre, de necrezut chiar la o persoană de rasă și la o creolă. Asta n-ar însemna oare, mai degrabă, că atenția se depărtează de puritate sub pretext că ea oferă mai puțină salvare decât destrăbălarea?

Dar manevrele inconștiente ale unui suflet curat sunt și mai ciudate decât combinațiile viciului. Acesta-i răspunsul ce-l vom da femeilor: unele o vor găsi pe doamna d'Orgel prea cinstită, iar altele prea ușuratică.

Contesa d'Orgel făcea parte, prin naștere, din ilustra familie Grimoard de la Verberie. Această familie se bucură timp de mai multe secole de-o strălucire fără pereche. Dar asta nu pentru că strămoșii doamnei d'Orgel și-ar fi dat cea mai mică osteneală. Din toate împrejurările glorioase cărora alte familii le datoresc noblețea, această familie și-a făcut o mândrie de a fi rămas deoparte. O asemenea atitudine nu merge la nesfârșit. Grimoarzii erau în fruntea celor care-i inspirară lui Ludovic al XIII-lea hotărârea de a slăbi noblețea

feudală. Șeful lor suportă greu această insultă, și, cu mare tămbălău, părăsi Franța. Grimoarzii se instalară în Martinica.

Marchizul de la Verberie regăsește la indigenii de pe insulă puterea pe care o aveau strămoșii lui asupra țăranilor din Orléans. Conduce plantațiile de trestie de zahăr. Satisfăcându-și nevoia de activitate, își sporește averea.

Începem atunci să asistăm în această familie la o ciudată schimbare de caracter. Sub un soare fermecător, pare că, încetul cu încetul, se topește orgoliul care o paraliza. Grimoarzii, ca un copac necurățat, își întind crengile care acoperă aproape toată insula. Cine debarca se ducea să-i prezinte omagiile. Dacă noul venit descoperea vreun grad de rudenie cu ei, avuția lui era ca și refăcută. Astfel, prima grijă a lui Gaspard Tascher de la Pagerie când sosi pe insulă fu să stabilească rudenia lui de văr, oricât de îndepărtat. Căsătoria unui Grimoard cu o domnișoară Tascher strânge aceste legături puțin cam slabe. Cu toate acestea anii trec. Cu toate că au în spate pe Grimoarzi, cei din familia Tascher de la Pagerie nu se bucură de o mare considerație. Dizgrația, scandalul chiar, ajung la culme atunci când tânăra Marie-Joséphine Tascher pleacă cu vaporul în Franța și când se publică anunțul căsătoriei sale cu un Beauharnais, al cărui tată are plantații la Santo Domingo.

Grimoarzii au fost singurii care nu i-au purtat pică Joséphinei după divorț. Ea le-a anunțat Revoluția. Ei au primit vestea aceasta cu plăcere. Grimoarzii nu se

gândiseră niciodată că familia care-i despuiase de drepturile lor ar mai putea să se țină mult timp pe tron. Poate că la început au crezut că Revoluția e făcută de către nobili și pentru ei. Dar când vor afla ce întorsătură au luat lucrurile în Franța, vor dezaproba pe cei cărora li se taie capul, că n-au urmat exemplul lor și n-au plecat la timp, adică sub Ludovic al XIII-lea.

Din insula lor, ca niște vecini răuvoitori în dosul ferestruicii din ușă, observă ce se-ntâmplă în vechiul continent. Revoluția asta îi înveselește. Ce poate fi mai caraghios, de pildă, decât căsătoria asta a micii verișoare cu un general Bonaparte! Dar când se va proclama Imperiul o să li se pară că e prea de tot. Ei văd în asta apoteoza Revoluției. Jertfa acestui foc de artificii cade, într-o ploaie de decorații, de titluri, de averi. Această imensă mascaradă în care se fac schimbări de nume, ca și cum s-ar pune un nas fals, îi supără. În Martinica are loc o perturbare curioasă. Fermecătoarea insulă se depopulează cât ai clipi din ochi. Joséphine, care-și înfiripă o familie, încearcă să-și introducă la Curte rudele cele mai vagi, uneori cele mai modeste, dar al căror nume nu-i de ieri, de alaltăieri. Și în primul loc s-a gândit la Grimoarzi. Aceștia nu răspund. Numai când Joséphine a fost îndepărtată au reluat legăturile cu ea. Marchizul îi va scrie chiar o scrisoare, plină de morală, spunându-i că el n-a putut să ia niciodată lucrul acesta în serios. Îi oferă adăpost în casa lui. Ura împotriva Imperiului explodează. Până atunci, se stăpânise din cauza rudeniei lor.

Va putea să surprindă că, urmărind această familie de-a lungul secolelor, ne-am prefăcut a nu vedea decât un singur personaj, mereu același. Asta fiindcă nu prea ne pasă, aici, de Grimoarzi, ci de familia în care trăiesc. Trebuie să ne dăm seama că domnișoara Grimoard de la Verberie, născută să stea în hamac sub un cer îngăduitor, duce lipsă de armele care lipsesc cel mai puțin femeilor din Paris și de aiurea, oricare ar fi originea lor.

Când s-a născut, Mahaut a fost primită fără mare entuziasm. Marchiza Grimoard de la Verberie nu văzuse niciodată un copil nou-născut. Când au prezentat-o pe Mahaut mamei sale, femeia asta, care îndurase cu mult curaj durerile facerii, leșină, crezând că a făcut un monstru. Din acest prim șoc, i-a rămas ceva și mica Mahaut a fost învăluită în tot felul de bănuieli. Întrucât nu începu să vorbească decât destul de târziu, mama sa o crezu mută.

Doamna Grimoard aștepta cu nerăbdare un alt copil, dorind un băiat. Îl împodobeă dinainte cu toate virtuțile care-i lipseau fetei. Era însărcinată, când un groaznic cataclism distruse orașul Saint-Pierre¹. Marchiza a scăpat ca prin minune dar, un moment, s-au temut să nu-și fi pierdut și mințile și copilul pe care trebuia să-l aducă pe lume. Insula aceea nu-i mai inspiră de-atunci decât groază; și nu mai voi să rămână acolo. Medicii îi explicară soțului cât ar fi de criminal să se

¹ Este vorba de erupția catastrofală din 1902 a vulcanului Montagne Pelée, când au pierit circa 30.000 de oameni (n.red.).

opună. Și așa, Grimoarzii, pe care nimic nu putuse să-i convingă, nici chiar promisiunea unui regat, debarcară în Franța, în luna iulie 1902. Din întâmplare, domeniul de la Verberie era de vânzare. Cu convingerea că-și răzbună strămoșii, marchizul s-a întors la domeniul lor. Se credea propriul lui strămoș și, chemat de Ludovic al XIII-lea care-l imploră, își petrecu toată viața în procese cu țărani al căror senior se mai credea.

Doamna Grimoard născu un copil mort. Printr-un accident provocat de cataclism, ajunsese să nu mai poată avea copii niciodată. Disperarea ei fu și mai mare când văzu că acel copil născut mort era băiat. Marchiza se alese cu o stare de apatie bolnăvicioasă, care făcu din ea o creolă ca cele din ilustrate, care-și petrece viața pe un șezlong.

Inima de mamă nemaiputând spera un băiat, n-ar fi trebuit ca dragostea ei pentru Mahaut să crească? Dar fetița asta, atât de plină de viață, atât de neastâmpărată, îi apărea aproape ca o jignire adusă speranțelor sfărâmate.

Mahaut creștea la La Verberie ca o liană sălbatică. Frumusețea ei, mintea ei nu se născură repede, dar cu atât mai sigure. La bătrâna negresă Maria, pe care Grimoarzii și-o împrumutau ca pe un obiect de familie, Mahaut găsea o duioșie adevărată, o duioșie de supusă, adică cea care seamănă cel mai mult a dragoste.

După despărțire, a trebuit, desigur, s-o crească pe Mahaut chiar la La Verberie. Domnișoara Grimoard trecu în mâinile unei fete bătrâne, sărace, dintr-o excelentă familie de provincie. Mama ei moțăia toată ziua.

Singura grijă pe care tatăl ei o avu față de ea a fost să o învețe că nimeni nu era demn de o fată din familia Grimoard. Dar frăgezimea primilor ei ani de copilărie o regăsi în căsătoria, la optsprezece ani, cu contele Anne d'Orgel, un nume destul de frumos pe la noi. Se îndrăgosti nebunește de soțul ei care, în schimb, îi arăta o mare recunoștință și cea mai vie prietenie pe care el însuși o lua drept dragoste. Negresa Maria a fost singura care n-a văzut cu ochi buni această căsătorie. Îi reproșa diferența de vârstă. Îl găsea pe contele d'Orgel prea bătrân. Maria intră totuși în palatul d'Orgel pentru a nu se despărți de contesă. Nu avea, se spunea, nimic de făcut. Dar pentru că rolul ei nu era definit, servitorii îi treceau ei toate micile treburi. Seara, negresa cădea de oboseală.

Contele Anne d'Orgel era tânăr; abia împlinise treizeci de ani. Nu se știa de unde îi venise gloria, sau cel puțin extraordinara lui situație. Numele lui nu jucase prea mare rol, întrucât chiar la cei pe care un nume îi hipnotizează, talentul trecea înainte de toate. Dar trebuie să recunoaștem, calitățile lui nu erau decât cele ale rangului său și ale talentului său de a se purta în lumea bună. Tatăl lui, care era admirat în bătaie de joc, de-abia murise. Anne, ajutat de Mahaut, dădu o nouă strălucire casei d'Orgel, în care altădată lumea se plictisise teribil. Orgelii au fost cei care – dacă se poate spune astfel – au deschis balul îndată după război. Defunctul conte d'Orgel ar fi găsit, fără îndoială, că fiul său acordă o prea mare preferință, în invitațiile sale, meritului personal și averii. Această alegere, severă

cu toate acestea, n-a fost cel mai mic motiv al succesului d'Orgelilor. Pe de altă parte, ea a făcut să fie dezaprobată de către cele dintre rudele lor care mureau de plictiseală, neprimind decât pe egalii lor. Așa că serbările de la palatul d'Orgel erau pentru aceste rude un prilej unic de distracție și bârfeală.

Printre musafirii a căror prezență l-ar fi nedumerit pe defunctul conte d'Orgel trebuie să punem în prim-plan pe tânărul diplomat Paul Robin. El socotea drept un mare noroc să fii primit în anumite case; și cea mai mare șansă, în ochii lui, era să meargă la d'Orgeli. Robin clasa oamenii în două grupe: de o parte, cei ce erau obișnuiții primirilor din strada Universității iar, de alta, cei ce nu erau. Această împărțea mergea până acolo încât se arăta zgârcit până și în a admira pe cineva; proceda astfel față de cel mai bun prieten al său, François de Séryeuse, căruia, în sinea lui, îi reproșa că nu profită de numele său. Destul de naiv, Paul Robin îi judeca pe alții după el. Nu putea să-și închipuie că d'Orgelii n-ar prezenta pentru François nimic deosebit și că nu căuta în nici un fel să forțeze împrejurările. Paul Robin, de altfel, era fericit de această superioritate fictivă și nu încerca să-i pună capăt.

Nu se puteau închipui două ființe mai deosebite una de alta decât acești doi prieteni. Totuși, ei credeau că s-au legat din cauza asemănărilor dintre dânșii.

Adică, prietenia lor îi împingea să se asemene cu atât mai mult.

Ideea fixă a lui Paul era „să ajungă“. Pe când alții au cusurul de a crede că au timp de așteptat, Paul Robin se agita de nerăbdare la gândul că o să piardă trenul. Credea în „personaje“ și că poate juca și el un rol.

Eliberat de toată această neroadă literatură, invenția secolului al XIX-lea, ce farmec ar fi avut!

Dar cei care nu simt calitățile profunde și se lasă duși de aparențe nu îndrăznesc să se aventureze, de teama nisipurilor mișcătoare. Paul credea că a reușit să aibă o personalitate; în realitate se mulțumise să nu lupte împotriva defectelor sale. Buruiana aceasta îl cuprinsese încetul cu încetul și găsea că e mai comod să lase să se creadă că procedează astfel din calcul politic, atunci când n-o făcea decât din slăbiciune. Prudent până la lașitate, frecventa diverse medii; socotea că trebuie să aibă un picior pretutindeni. La jocul acesta, riști să-ți pierzi echilibrul. Paul se socotea discret: nu era decât un tip ascuns. Își împărțea astfel viața în despărțituri: credea că numai el poate trece dintr-una în alta. Nu apucase să știe că universul e mic și că oamenii se întâlnesc pretutindeni. „Deseară iau masa la niște persoane“, îi răspundea lui François de Séryeuse când îl întreba ce face deseară. Aceste „persoane“ însemnau pentru el „oamenii mei“. Îi aparțineau. Avea monopol asupra lor. Peste un ceas se întâlnea cu de Séryeuse la acea masă. Dar, cu toate festele pe care i le jucau misterele acestea, nu putea să se dezbrace de ele.

De Séryeuse, dimpotrivă, era nepăsarea însăși. Avea douăzeci de ani. Cu toată vârsta și lenea lui, era bine văzut de cei mai mari decât el și care erau oameni de valoare. Destul de nebun din mai multe puncte de vedere, avusese înțelepciunea să nu se grăbească prea tare. A spune că-i precoce — nimic n-ar fi fost mai inexact. Fiecare vârstă are roadele ei, trebuie să știi să le alegi. Dar tinerii sunt atât de nerăbdători să le ajungă pe cele mai puțin la îndemână și să fie oameni în toată firea, încât le neglijează pe cele care li se oferă.

Într-un cuvânt, François avea exact vârsta lui. Și dintre toate anotimpurile, primăvara, dacă este cel care „stă mai bine“ este și cel mai greu de purtat.

Singura persoană în tovărășia căreia îmbătrânea era Paul Robin. Avea unul asupra altuia o influență destul de proastă.

Sâmbătă, 7 februarie 1920, cei doi prieteni se aflau la circul „Medrano“. Niște clovni excelenți atrăgeau aici publicul teatrelor.

Spectacolul începuse. Paul, mai puțin atent la intrarea clovnilor decât la spectatori, căuta chipuri cunoscute. Deodată tresări.

În fața lor, intră o pereche. Soțul schiță, către Paul, un ușor salut cu mânușa:

- E contele d'Orgel, nu-i așa? întrebă François.
- Da, răspuse Paul, destul de mândru.
- Cu cine-i? Cu nevastă-sa?